

Douwe Jan Elzinga 27 aug 2010

Aan de omstreden omgang met de Grondwet in het Antillen-dossier is weer een nieuw hoofdstuk toegevoegd. De regering heeft een voorontwerp van grondwetsherziening gepubliceerd, waarbij Bonaire, St. Eustatius en Saba een profiel krijgen in de Grondwet.

Vooraf de toelichting op die wijziging laat nog weer eens zien met hoeveel constitutionele treurigheid dit dossier inmiddels is omgeven. De BES-eilanden worden onderdeel van het land Nederland en - zoals uittentoreure wordt beklemtoond - de Nederlandse grondwet is één op één en zonder enige uitzondering op deze Caribische eilanden van toepassing.

In de praktijk blijkt een en ander toch geheel anders te liggen. De BES-burgers worden straks uiteraard van harte welkom geheten als nieuwe burgers van het Europese deel van het koninkrijk, maar qua rechten en voorzieningen zijn en blijven het slechts halve Nederlanders.

Er wordt op grote schaal gedifferentieerd in rechten en voorzieningen en belangrijke bepalingen uit de Grondwet zijn helemaal niet van toepassing op de BES-eilanden, hoezeer men ook het tegendeel beweert.

Zeer illustratief is het kiesrecht voor de Eerste Kamer. Als de BES-burgers Europese Nederlanders worden, dan hebben ze uiteraard ook het indirecte kiesrecht voor de Eerste Kamer.

In eerste instantie vonden de regering en de Raad van State - op basis van een nauwelijks voorstelbare uitleg van de Grondwet - dat de nieuwe eilandsraden van de BES-eilanden wel konden worden beschouwd als provinciale staten. Ook werd geoordeeld dat - anders dan in Nederland - niet-Nederlanders invloed zouden kunnen hebben op de Eerste Kamerverkiezing.

Dat de regering dit naar voren bracht, kan nog enigszins worden begrepen, want de regering had haast en zat niet te wachten op een grondwetsherziening. Dat echter de Raad van State, die nauw betrokken was bij het bedenken van de Antillen-constructies, dit billijkte, moet als een majeur dieptepunt worden aangemerkt en het zal dit hoge adviescollege nog lang worden nagedragen.

De Raad van State pretendeert een serieuze hoeder van de Grondwet te zijn, maar met dit type niet aanvaardbare caoutchouc-interpretaties schiet de Raad zich hevig in de eigen voet. Vanuit Groningen is deze interpretatie door ons scherp bekritiseerd en al vanaf 2006 is door ons gepleit voor een vroegtijdige grondwetsherziening.

Ondermeer op basis van deze kritiek nam de Tweede Kamer de motie-Remkes cs aan, met als gevolg dat de verkiezing van Eerste Kamerleden door de BES-eilandsraden werd geschrapt omdat de Kamer ongrondwettigheid constateerde. De Kamer eiste vervolgens grondwetsherziening om het ontstane probleem te repareren. Daarmee werd echter de ene ongrondwettigheid ingeruild voor een andere.

De Grondwet is volgens de regering één op één van toepassing op de BES-burgers, maar volgend voorjaar zullen de BES-burgers geen indirect recht hebben om leden van de Eerste Kamer te kiezen. Weliswaar wordt dat nu geregeld in de Grondwet, maar een tweede lezing kan pas na een volgende Tweede Kamerverkiezing plaatsvinden.

Dit betekent dat niet alleen in 2011 maar mogelijk ook in 2015 dit recht voor de BES-eilanden er nog niet is, omdat de periode na de Kamerverkiezing van 2014 waarschijnlijk te kort is. Ondertussen wast de regering de handen in onschuld: als de Kamer geen motie-Remkes cs. zou hebben aangenomen, zou het probleem niet hebben bestaan, aldus de regering.

De Raad van State zal ook wel met een dergelijke redenering op de proppen komen. Maar waar het werkelijk om gaat is dat eenvoudigweg de BES-burgers bij de volgende en mogelijk daaropvolgende Eerste Kamerverkiezing het wezenlijke recht wordt onthouden om invloed uit te oefenen op de samenstelling van dit deel van de Staten-Generaal.

Als een dergelijke uitsluiting de inwoners van Texel zou treffen, dan zou het land in menig opzicht te klein zijn. Nu het hier gaat om Caribische medelanders, die ver weg wonen, kunnen kennelijk andere constitutionele standaarden worden aangehouden. Het is een schande en het blijft een schande, vooral ook omdat dit niet de enige spanning met de Grondwet is.